

خندگري ميللی و پښتو ژبې چې مکي خوښه ر. . کاروان عومر کا کسور

له دوو هاوې جياوازو پښتو گرافېکم په گډوډو، کې هېي نووسيندکي (ئارام سديق) و له بارې (چې مکي خوښه ر) وې. ئېگړې له لام سېر نيې، ئو و خندگرې به زمانې ميللي، ئو زمانې ژانې خېک له ناوېندې کېمېايېتيېکاندا به کارې دنن، له بارې چې مکېکانو بدوېت، کې هر خېم هېوېم داوې له کتېبي (گېانېوېکې کاتي به دايېلېگېکې بډوېوام) دا هېموو ئو چې مکانې هېبگرمېو و ئاستې شاراوېکانيان دېرېخېم، کې ئو و فېي داوې، بېام بېو دا هېشتا بډوېوام، بگرې دېستي لهو هېنېگرتوو بې پېوړې چاکې و خراپې، کې ناوم ناوې (پېوړې چوخ)، نووسېران هېبسېنگېنېت، تا بېميان بېت داهېنېري مېزن و ئويان بې مايېپووج بزانونېت، بېي بې پېويستي دېزانم وېک خوښه رېک له سېر ئېم پښتو گرافېشيدا هېوېستې بکېم و هاوکات له ديدگېي خېمېو بېاسېک له بارې (چې مکي خوښه ر) وې بنووسم. ديارې له بېرهېمېکانې پېشوويشمدا ئو چې مکې ووبېووم بووېتېو و دېتوانم بېم له پېي دايېلېگې لېگې کېمېوېک سېرچاوېي گړنگېوې لهوېي دواوم، بې تايېتي له کتېبي (کوشتنې فيل و پاراستنې دووکانې شووشوات) دا، کې دېبېتې پايېشتې ئېم با بېتېيشم.

سېرېتا با پښتو گرافېکېي (سديق) وېک خېي بنووسيندوې:

{بېگومان پېلېنکردنې خوښه ر، يېکېکې له سېخترين پېلېنېکان، بېو پېيېي خوښه ر بوونېوېرېکې سېختې له ژېر چېتري چېند پېناسېيېکدا کې بکړېنېوې، بېام له وېوې گشتيېکېيېو و بې وردېوونېوې له سيمای دېرېوېيان دېتوانين بې سې شوې پېلېنيان بکېين، کې ئووانيش ئېماننې: يېکېم "خوښه رې کاتي". دووېم "خوښه رې پېچې پېچې" (اگوزېر). سېيېم "خوښه رې هېميشېي".}

له ژېرېوې ناوېي خېي نووسيوي و ئامازېي بېوې داوې، گېيې له وتارېکېيېو و وېرگيراوې.

هېوې دېدېم له مېوېوې نووسيندکېم بې دوو تېوېرې دا بېش بکېم. له تېوېرېي يېکېمدا ناوېرېکې پښتو گرافېکې بې هېمان زمانې کېمېايېتي

لځک د د م و . واته زمانى منيش ل ر دا ساد ي و ب ئ و ي لاي ن
پک نيناويي کى پشان بدرت. ل ت و ر ي دوو مدا، ک بند ت ي و
و پشتريش گوترا باسک ل بار ي (چ م کى خو ن ر) و د نوو سم.
م ب ستم ب م چ ن ئ و چ م کى ل کات کدا ک م م کى گى ل ناو
فلسف دا ه ن و ک م م کى بيرم نديش پ و ي خ ر يک بوون، ل لاي
خ ن گرى ميللى د چ ت ئاستى ميللى و ب زمانى ئ ژان و سف
د کر ت.

ل ر دا د م و ت ب م وشى (پ ز پ ز) م ل جياتى وشى (ک ميديا)
ل ناو نيشان ک دا نوو سيو. ل س ر تا و ناو استى ه شتا کاندا
ک م م ک هاو بووين، ل (پارکى ووناکى) دا ک د بووين و، گ ي
خ ر يکى خو ندى کت بى ف ر گ ي ن، ب م زيام زياتر کاتمان ب گفتوگ و
د برد س ر. (ه ش ن گ و زيرى)، (سائب ئ کر م)، (ف تحى ک ريم)،
(ئازاد ئ حم د)، (کاروان ک يى) و ه يى تر ئ ژان د ها تن. ه ن د جار
د ن گى ب ر زمان ئ و انى د يکى ب زار د کرد. ئ وار يک ي ک ل
باخ و انى کان توو بوو: (ئ و پ ز پ ز ي تان ل چي؟ خ يشان
نازان چى د ن). ل م و کات ي ک کمان ب ب ه يچ زانيار يک
ب چوونى د رد بى، ئ و انى د يک پيان د گوت: (پ ز پ ز ي)، يان
(واز ل پ ز پ ز ب ن!) و ه يى د يک.

* * * *

ت و ر ي ي ک م:

(سديق) نوو سيوي تى: (ب گومان پ ل ن ک ردنى خو ن ر، ي ک ک ل
س خت رين پ ل ن کان).

ئا يا ل تو ژين و دا وشى (ب گومان) با ي خى ه ي؟ ئا يا ناکر ت
گومان پ ش ب ت، تا ل زانراو و ب ر و ن زانراو ئا است ب ب ت؟
(سديق) پشتريش گوتووي تى پرسيار گ ر ن گ ن ي و ئ و ي پرسيار بکات،
ما ي پووج د ب ت، وک ل کت بى (گ ا ن و ي کى کاتى ب دا ي ل گ کى
ب رد و ام) دا با سم کردو و ل و بار ي و ب ش کى تا ي ب تم نوو سيو.
ئا يا بوو نوو س ر ک پرسيارى ل لا ب ن ر ب ت و ل بار ي (چ م کى
خو ن ر) يش و بدو ت؟ ب، ئ گ ر ب و زمان ب نوو س ت. دواتر ل
ت و ر ي دوو مدا پشانى د د ي ن ئ و چ م ک چ ش م کى ب فيل س ف و
خ ن د زان فر شتو و، ک ل ر دا خراو ت ئاستى شمک و ه ا ج
کراو.

د ن ت: (پ ل ن ک ردنى خو ن ر، ي ک ک ل س خت رين پ ل ن کان).

جار با بـین پـلـنـکـردن لـ فیکری خـنـیدا شوـنی نیـ. پـسـتمـدـرنیزم سنووری نـوان ژانرـکـانی سـیـو و هـموو بـنـماکانی تـکـشکاندن، کـلـمـو پـلـن هـندـی دیکـ هـزی لـ دـست دا. واک (جاک دـریدا) پـی وایـ تـکـسـتـکان بـ شوک بـ یـکـدا و چوون، شـتـکـلـو دـرچوو ماناکانـیان دـسـتنـیشان بـکـرن. چـمـکی دـقـئاوـزان (intentionality) یش هـر لـرـو هـاتووـتـ کـایـو و گـشـای کـردوو. (مـریس بلانش) و لـ چـمـکی (ژانری ئـدـبی) دـوانـت، کـ بـتا و ناتوانـت هـیچ کارـیگـریـکی هـبـت، بـو مانایـی پـلـن پـوـندی بـ پـکـهـاتـی تـکـسـتـو نیـ. مادام ناواخنی تـکـسـت خـاوـنی بـونیادی تـایـبـتی خـیـتی، ئـو توخمی تـکـردنـوی پـلـنـکـردنی هـگـرتوو و وـرـیـناگـرت، چـونـکـ هـی دـرـو یـ.

ثـا یا سـیر نیـ تـ پـشـتر ناوی کـمـمـک لـو فـیـلـسـفـانـت هـنا بن، کـ دـزی پـلـنـکـارین، لـولایشـو و ئـو چـمـکـ زـق بـکـیتـو، بـ ئـو هـیچ لـ بارـیـو بـیت؟ شـتی سـیرتر لـودایـ، کـ ئـو لـرـدا پـلـن دـکـرت، ژانری ئـدـبی نیـ، بـکـوو خـوـنـر. دواتر دـگـوتـرت سـیرکـی لـ کوـدایـ. مـن هـر لـو کـتـبـی خـمـدا یـک بـشـم بـ ئـو باسـ تـرـخان کـردوو. بـچوونی کـمـمـک فـیـلـسـف و خـنـدـمـزم هـناوـتـو، بـ تـایـبـتی هـی (لـان بارت)، کـ (سـدیق) خـی چـند جارکـ ناوی هـناو، بـ ئـو یـ دوو دـبی گـرنگی لـو بارـیـو نووسـبـت، بـگـر بـ پـچـوانـو شـتی هـند سـیری گـوتوو، دـتـهـنـتـ پـکـنـن. (ئـگـر و نیـ، با بـتـ دـنگ!) ... خـنـدـزی ئـمـریکی، (جـنـان کـولـر: Jonathan Culler) لـ کـتـبی (بارت: پـشـکـیـکی زـرکـورت: Barthes: A Very Short Introduction) دا دـتـ: (بـشـکی زـری کارکـانی بارت لـنگاوـنگ و خـاوـنی شـوازی ناوازن. هـگـری تـایـبـتـمـندـتی دـگـمـن و دـکـونـ دـرـوی سنووری ژانرکـانـو). (بارت) خـیشـی لـ وـامـی پـرسـیارکـدا، کـ پـوـندی بـ سـیـسـتـمی کـتـبـخـانـو هـی، بـوی نـازانـرت بـرـهـمـکـانی بـخـنـ چ خانـیـکـو، بـگـر هـیانـ لـ زیاتر لـ خانـیـکـ دانراو؛ شـتی نـزیک لـوانـی گـوتـوون. گـفـتـوگـکـ لـ پا کـمـمـک گـفـتـوگـی دیکـی لـ کـتـبی (Roland Barthes: The Grain of the Voice, Interviews) (1962–1980) دا بـاو کـراوـتـو. پـرسـیارکـ بـم شـوـیـی: (سـرنـجـم داو کـتـبـکـانت لـ یـک شوـنی کـتـبـخـانـدا نـمایش ناکـرن، بـکـوو لـ شوـنی جـراوـجـر دانراون، واک زمانـوانی، فـلـسـف، کـمـمـناسی، ئـدب و هـی دیکـ. ثـا یا ئـو پـلـنـ ئـالـزکـاو بـ ئـو دـگـنـو، کـ شـوازی لـیـکـنـزیکـردنـوی با بـتـکان دـگـریتـ

بـر؟) ... بـ (بـ) وـام دـاتـو و ئـماژ بـ (ژان پـول سارتر) دـکات، بـوی ئـویش فـیلـسـف، خـنـدـز، شانـنامـنووس، گوتارنووس و هـی دیکـ بوو.

من لـ (سـدیـق) دـپـرم، ئـاخـ دـتـوانـت لـبارـی پـلـنـکـاریـو چـند دـکـ بنووسـت، تا بزانیـن چـنـی لـ تـگـیـشتـو؟ دـکـرت لانی کـم بـ هاوـیـکی کی نـزیکـی خـی بـت مـبـستی لـو و شـیـ چـی؟ ئـایا لـر دا هـیـچ شـتـکی لـو بارـیـو گوتـو؟ ئـایا تـنـانـت لـ ئـاستـی سـتـسازیشـدا دروست دـریـبـیـو؟

(پـلـنـکـردنی خوـنـر، یـکـکـ لـ سـختـرین پـلـنـکـان). ئـمـ و شـیـکـمان هـی، ناوی (پـلـن) و دـمانـوت پـنـاسـی بـکـین. ئـایا دـکـرت بـین (پـلـن پـلـن)؟ نـدـکـرا بیـگوتـبوایـ (یـکـکـ لـ سـختـرین کارـکـان)، یان لانی کـم بـینووسـیـوایـ (پـلـنـکـردنی خوـنـر لـ پـلـنـکـردنی هـر شـتـکی دیکـ سـختـر)؟ بـو دا ئـاوـناوی (سـخت) ی داوـتـ پا، مانای وایـ دـیزانـت، بـیـ هیوادارم پـمانی بـت. نازانم بـچی لـی شاردوویـنـتـو! پـلـنـکـاری پـوـندی بـ سیستمی کـخـسـتی کـتـبـخـانـو هـی. چ کـتـبـک لـ کو دابنـرت و چ ژمارـیـکی پـ بدرت؟ بـ ئـوانـی قـب و کـشـ لـ بـرچاو دـگـرن، دـشـ گـرنـگ بـت بزانیـن شـیـعـر چـن بنووسـرت و ئـمان لـ چـند و شـ پـک بـت، دـنا وکـ گوتـرا لای خـنـدـزانی جـیاوازی، کـ خـنـیان لـ شوناس گرتو، سنووری ژانـرـکـان کـ بووـتـو و ئـمیان لـویان وـردـگـرت. هـم لـ کـتـبی (گـانـوـیـکی کاتی بـ دایـلـگـکی بـردـوام) و هـم لـو گفـتـوگـیـی (شاخـوان سـدیـق) لـگـگـیدا کردووم و لـ ژـر ناوـنـیـشـانی (ئـمان لـ تاکـدـنـگـو بـ فرـدـنـگ) دا چاپ کراو، هـوـم داو بـ وردی لـو باسـ بدوـم.

ئینجا (سـدیـق) نووسیویـتـی: (خوـنـر بوونـوـرکـ سـختـ لـ ژـر چـتری چـند پـنـاسـیـکـدا کـ بـکـرـنـو). کاتـ دـگوتـرت (خوـنـر بوونـوـرکـ)، واتـ تاکـ، بـیـ (کـ بـکـرـنـو) هـی. پـویـست سـرتـایـی و شـکـان دابـلـژـنـو، تا سروشتی خـیان لـ دـست نـدـن، بـ مـرجـ هـتا بـ سروشتی خـیشـان بـگـنـو، هـشتا لـ ووی تـگـیـشتـنی خـنـیـیـو پرسـیارمان دـمـنـت. تـ خـنـگـر بیت و کـمـکـ کـتـبـت چاپ کـردین، ئینجا بـیت و خوـنـر بـ (بوونـوـر) بزانیـت، بـ من پـکـنـیـاویـ، کـ وکـ دواتر دـبین هـر بـ ئـاستی بـ بوونـوـری زانیو و بـ شـوی مـرفـلـجـی بـنیویـتـی. بوونـوـر واتـ (Organism)، کـ مـرفـ، ئـاژ، وویک و هـی دیکـ دـگـرتـو. لـر دا مـبـستی مـرفـ. ئـو تـ نووسیویـتـی: (بـام لـ وو)

گشتیی ک ی و و ب و ردبوون و ل سیمای د ر و یان د توانین ب س ش و پ ل نیان بک ی ن .

ل ف ل س ف دا چ مک وات لای نی ناد یاری شت، ک ب سنوور و ل ب ژمار ئا است پک د ت. ئایا ب نموون چ مکی (د ستات) لای (ف ک) بریتی ل و ک ر ستانی حوکیان پ د کر ت؟ (س دیق) خو ن ری ل مر قدا ب رج ست کردوو. وات ئ وان ب شووی فیزیکی ه ن و ک ت ب ب د ست و د گرن، ک د توانیت بیان ژم ریت. ئینجا وش گ ل ی وک (ل و و گشتیی ک ی و و ب و ردبوون و ل سیمای د ر و یان) ت نیا ب م ب ستی فریودانی خو ن ر نا، ب کوو فریودانی ج ماو ر یز کراون، د نا هیچ ئ ر ک کیان ل ئ ست دا نی. د سا ئ گ ر ه یان، خ زگ د هات و ل و بار ی و ب مان د دوا! با بزانی ئ و س شو ی چن، ک پ ل نی کردوون: { ی ک م "خو ن ری کاتی". دوو م "خو ن ری پچ پچ" (ا گوز ر). س ی م "خو ن ری ه می ش ی". }

د یگوت پ ل نکر د نیان کار کی س خت، ک چی د بینین ه ر ز ر ئاسا ن. ئ ر مر ق ب و م ب ستی ئ م پ ر گراف، بگر ه زاران پ ر گرافی ل م شو ی بنووس ت، پ ویستی ب و ردبوون و ه ی؟ ب ی د پرسم، چونک نووسیوی تی: (ب و ردبوون و ل سیمای د ر و یان). و ردبوون و ی ب چی؟ ه ر ک س کت بین، ک ت بی پ ی، خو ن ر و ئ و ی پ ی نی، فت. ئ و ی زووزو ب د ستی و د گ ر ت و د ی ه ن ت ق ر با غی، "خو ن ری ه می ش ی" ی، ئ و ی نا و نا و ه ی د گ ر ت، "خو ن ری پچ پچ" (ا گوز ر) و ئ و ی ک مجار پ ی د بینر ت، "خو ن ری کاتی" ی.

ئایا ل پ نجاکاندا خا و نی ک ت ب خا ن ی ک نا، ب کوو خ ووز فر شو ک ی ب رانی ری، یان نا ن واک ی ت نیشتی ن ید توانی ب و ئ نجام بگات، ک ه ن د ک ک س ب شو ی کاتی ک ت ب د ک ن، ه ن د ک جاروبار و ه ن د کیش ب رد وام؟ ی ک ل خ س ت ت کانی ئ خ ن ی میلی، ئ و ی، ک ت د توانیت ل ئاستی ک م ای تیدا ب ه ر شت کی دیک ی ب کار به نیت. ل پ نجاکان دوور ناک وین و پیا وکی ه ژار د نین ب ر چاومان، ک د ی و ت ن کاو بفر شت. د چ ت گ ک ک ی ئ و ب ر و س رنج ل و ن کاو فر ش ی ئ و دات. ب ما و د گ گ ن و و ب هاوس ری د ت: { ب گومان پ ل نکر دنی ن ک خ ر، ی ک ک ل س خترین پ ل ن ک ان، ب و پ ی ی ن ک خ ر بوون و ر ک س خت ل ژ ر چ تری چ ند پ ناس ی کدا ک بکر ن و، ب م ل و و گشتیی ک ی و و ب و ردبوون و ل سیمای د ر و یان

چمک و بینووسیا، کچی ئوت نیتوانیو ب زمانی خه
په گرافکی هه ند ووکش دابه ژت!

ئو یه په گراف له و گوتاری. ئایا له خه اد بینت ته وای
گوتار کم به بندرت، تا به شوی به بیخو نم و؟

ئستا دوو پرسپاری زه ساد دکین، که ته وای له ئاستی
په گراف کدان: ئایا مه رج هه که سهک زه کته ب بکت، خو نه رکی
قوو بهت؟ به لاکه دیکه یشدا ئایا ناش که سانکه کم به خو نه و،
به ام خاوه نی ته گه یشتنی زیندوو و فره وان بن؟ ئه ره مه رج ته وان
له ده ره و ته کته بیان په نابینرت، له مایو و نه یان بهت و
نه خو نه و؟ ئایا زه ری ژماره ی کته ب گرنگه، یان جره ئو
کته بان نه ده خو نه و؟ ئو هه ی له جیکیه و به (Style over
Substance Fallacy) ناسراوه. وات هه ی له جیکیه زه کردنی شو
به سه ره ناو ره کدا. ئو کاته ی، که ووخساری برقه داری شه فریومان
ده دات. مرغه ئم به ته وای وک (سدیق) بانگ شه ی ته و بکات
(هایدیگر) و فیل سه فانی تری ناسیون، خه له و هه ی له جیکیه دوو
گرتوو و گوتوو یه: (هه ر شته که بدر و شه ته و، مه رج نیه زه بهت).
له کته بی مندا یمدا نووسیوم به مه بهستی فریودانی باو کم،
به ده وام کته بی فره گرگم به ده سه ته و گرتوو، به ته وای هه ره
بیخو نم و، که ته وم به شو یه کی دی له چیره کی (جهان له فنجانی
قاوه) یشدا به کار هه ناوه. ئایا گوتار و کته بی ته و هه موو فیل سه ف
و خه ده زه ی له به ره مه کانیدا ناوی هه ناوه، بوونه ته هه ی ته وای
ئم په ره گراف نه نووسه ت؟ ئه ره ته گره چوار ده ی یه که له و
فیل سه فانه ی خو نه ده ته و، ئم پرسپاران ده وروژه نه ت؟ کوا
کاریه گره یی ته و کته به کوردیانه ی، که په ی گوتووین داهه نانی مه زنن؟
ئایا نه یخو نه دوونه ته و، یان ته وانیش له هه مان ئاستی ته گه یشتنی
خه یدا نووسراوه؟ به به یین دروست به ی چوو و ته و سه شو
خو نه ره مان هه. ده یه و ته چی به و ته نجام بکات؟ ته و که یه،
په ویستی به زانینی ئم ته نجام یه؟ هه ره به ئاستی گرنگه ئم ته و
بزانین؟ ته گره وایه، سیخو انه ی ته ژیم سه رکوتکه ره کان له په شه
هه موومان و داهه نه رن، به وای ده یان و ته بزانه که چی و چه نه
ده خو نه ته و.

له و ماوه یه دا هه نه که خو نه ری ئاسایی که م ته نووسین و فیدی
نووسه رانیان هه ره به مه بهستی په کته نین به ناردووم. هه نه کیان هی
(ئارام سدیق) و سه دان یان هی (ئارام کاکه ی فلاح)، که ته گره
په یان خه شه بزانه ته و با به تانه چین، ئاماده م په یان به م.

یہ کہ کیان ئم پر گرافیم، کہ ٹو تہ قسمی لو دہین. ہی نووسہ رانی دیکہ یشیان ناردووہ. ہنگہ ہندک نہ زانن ئمہ لہ لایہ خوہنہ ری وریا و چاوکراوہ و ٹو بابہ تانہی، خیان پہیان وایہ داہہ نانی مہ زنن، وک نوکتہ سہ رنجیان دہ درہنہ و بہ یہ کتری دہ نہرن. بہ نموونہ (دلہر سہ لیم) ٹوہ نزیکہی دوو دہ یہ خہ ریکی ئم کارہ یہ. دیارہ مہ بہ ست لہ نووسینی نووسہ رہ، نہ وک نووسہ ر خہی، لہ کا تہ کدا ہہر فیکرہک، ئینجا ہی سہرہ کی حیزہ، یان ہی سہرہ کی دہ ستگہ یہ کی کولتووری، ہی ہہ مانووسی بہ ناوبانگہ، یان ہی شاعیری ناسراو، بہ ٹوہ یہ بکرہ تہ بابہ تی نوکتہ و پککہ نین. ٹوہ ی لہ لای من نہ کراوہ و نا کرہت، گہہ ینی بوونی مرہ فہ بہ بابہت، کہ پہ شتریش گو توومہ ٹوہ ی بوونی کہ سہک دہ کا تہ بابہت، ہاوکات بہ وہ ازیدہ بوونی خہ یشی بہ بابہت بگہہ تہ.

ٹایا بہ چوونی ٹوہ خہ گرہ میلیہ گرنگہ، چ کا تہ پہ تدا ہہہ دہہ ت و چ کا تہ دہ تشکہ نہت؟ ٹایا ٹوہ نووسہ رانہی بہ داہہ نہری زانیون، ہہر بہ ہہستی داہہ نہرن؟ ٹایا بہ و تہ گہہ یشتنہی ہہ ندکہ نووسہ ری وای وک داہہ نہر پہ نہ ناسا ندوون، کہ بہ رہہ مہ کانیاں بہ خوہنہ ری سہرہ تایش سادہن؟

(حسن عارف) لہ سہرہ تہی حہ فتاکاندا چہ ند گوتارہ کی لہ بارہی شہ پہ لی ہہ شہ وہ نووسیون و کتہ بہ کی وک (شہ پہ لی ہہ ش لہ ہہ مانی نوہ دا) (ہہ ہرت ہہ مفری) ی بہ خوہنہ ر ناسا ندووہ، کہ تا ٹمہ ہہ یش ٹوہ کتہ بہ ہایہ خی خہی لہ دہ ست نہ داوہ. پاش پہ نجاودوو ساہ (ئارام سدیق) بہم زمانہ لہ بارہی (چہ مکہ خوہنہ ر) ہہ وہ دہ دوہت! ہہر لہ سہرہ تہی حہ فتاکاندا ٹہ دہ بی ہوانگہ و گرووی کفری چاو ہہہ دہنن و لہ بہ رانہہ ریاندا کہ مہہ ک گوتاری ہہ خہ یی دہ نووسہ رن، کہ بہ ہہ موو سادہ یی خہ یان، دہ کرا بہنہ سہرہ تہی گرنگ بہ دامہ زرانندی فیکری ہہ خہ یی، کہ چہ ٹوہ تہ (سدیق) لہ دواہ نیو سہ دہ و بہ زمانی میلی، بگرہ لہ خوار زمانی ہہ ژانہی خہہ کیشہ وہ دہ نووسہ ت! (حہ مید عہ ریز) لہ ساہی (1979) دا کتہ بہی (سہرہ تہ یہک لہ فہلسفہی کلاسیکی یہ نان) ی چاپ کردووہ، کہ نزیکہی دہ ساہ پہ شتر وک زنجیرہ گوتار لہ ہہ ژنامہی (ہاوکاری) دا بہا و کراوہ تہ وہ.

ٹہ گہر بہ ہہ ژنامہ و گہ فارہکانی ٹوہ سہردہ مہ بگہہ ہینہ وہ، کہ مہہ ک ہپہرتاجمان بہر چاو دہ کہ ون، کہ بہ ٹوہ کراون، ئاخہ کتہ بہ چہ ند دہ فرہ شہت و چہ ند جہر خوہنہ ر ہہن. لہ خہم ہہ ادہ ہینم بہم لہ وای (سدیق) جوانتر نووسراون، کہ وک توہ ژینہ وای ٹہ دہ بی بہاوی کردووہ تہ وہ.

فیلم‌کی کلمیدی میسری هی، ناوی (دکتر فراحات) و (فوزی جرایری) دبینت. دهره‌نری ئیتای، (تگ میزراحی) ل ناو استی سیی‌کاندا دریه‌ناو، ک باس ل پیاوکی هژار و به ه ل ه تل‌کدا وک و و رگ و و رگ‌گیرت، ل کات‌کدا به پ‌ی ل‌کدان‌وی هاوس‌ری وش‌ی (ترجمان: و رگ) وات قاپش‌ر و خ‌یشی هر و ا تگ‌یشوو. (دکتر حیلمی) یش ل ل‌ندن دگ‌گ‌ت‌و و ل و ه تل‌ داد‌ب‌رت. داه‌نانی ز‌ری ل بواری پزیشکیدا کردوو و ژنام‌نووسان د‌یان‌وت بیدو‌نن، ل کات‌کدا د‌زانن به دزی گ‌او‌ت‌و و به ناو‌کی خوازراویش ل ه تل‌ داب‌زیو، به‌ی د‌ن دیار ئ و پیاو س‌یری ناوی (فراحات)، ل و زیاتر، ک‌سی دی نیی. گفتوگی ل‌گ‌دا د‌کن و ئ‌ویش و‌امی س‌یریان د‌دات‌و، به‌وی هیچ ش‌ک ل‌بار‌ی پزیشکی‌و نازان‌ت و هاوس‌ریشی پ‌ی گوتوو به ئ‌وی وک قاپش‌ر ل و ه تل‌ دا و ر‌گیرت، پ‌ویست ه‌ر ش‌کی ل د‌پرسن، ب‌ت د‌زان‌ت و و‌ام بدات‌و. (دکتر حیلمی) به‌ی د‌رد‌ک‌وت ئ‌و پیاو به شو‌ی‌کی ز‌ر پ‌ک‌نیناوی ه‌سو‌ک‌وت د‌کات. ئینجا ل دوور‌و پ‌و‌ندی د‌داریی ل‌گ‌ ک‌ک‌دا به‌ستوو، ل کات‌کدا ل لای وون نیی، ئ‌خ‌ ک‌چ ل د‌و‌ی‌تی، یان ل‌ب‌ر ناوبانگ و سامان‌کی د‌ی‌وت ب‌ت‌ هاوس‌ری. وای به چاک د‌زان‌ت ئ‌و پیاو د‌شت‌کیی ه‌ژار ل جیاتیی خ‌ی بن‌رت، به‌و م‌ب‌ستی تاقیی بکات‌و. هر به استی باوکی ک‌چ پ‌ی ازیی و خ‌‌کیش ت‌نیا ل‌ب‌ر ئ‌وی، گ‌ی پزیشک و خا‌نی سامان، ئ‌زی ل د‌گرن، بگر س‌سامی خ‌یان ل ئاستی گوت‌ ساکار‌کانیدا د‌رد‌بن، ل کات‌کدا ک‌چ‌ک ه‌ست به ناوم‌دی د‌کات.

دیار نام‌وت ل‌و زیاتر ل‌بار‌ی فیلم‌ک‌و بدو‌م، به‌ام م‌ب‌ستم به‌م، ک ئ‌م ل‌ناو دنیای نووسینماندا نمون‌ی ئ‌م (دکتر فراحات) ان ز‌رن. جیاوازیی ن‌وان (دکتر فراحات) فیلم‌ک و ئ‌وان‌ی خ‌مان، ئ‌و‌ی، ک ئ‌م به ئ‌وی ویست‌تی، ئ‌و پ‌ی‌پ‌ دراو، ل کات‌کدا ئ‌وان‌ی ئ‌ر به ئار‌زووی خ‌یان پ‌ی گ‌یشوو. (فراحات) کات‌ وک و رگ و و رگ‌گیرت و به‌ک‌وت ل ه‌ند‌ک ه‌و‌ست ز‌گاری د‌ب‌ت، د‌ت: (من وام د‌زانی پیش‌ی و رگ‌ی ز‌ر س‌خت، ک‌چی د‌رک‌وت تا به‌ی ئاسان). به استی ئ‌م نووسین ه‌ند ئاسان بوو، ک سا‌ان د‌توانیت به زمانی ئ‌زان‌ی خ‌ک چ‌ند ک‌ت‌ب‌ک بنووسیت و ک‌سان‌کی ز‌ریش، وک ئ‌وان‌ی به گوت‌کانی (دکتر فراحات) س‌رسام بوون، پ‌یان س‌رسام بن. ناو‌ناویش به‌او‌کردن‌وی پ‌ر‌گرافی ل‌م شو‌ی پ‌ویست. ک‌م‌ک‌ لایک و ک‌م‌نتی ج‌ماو‌ر به د‌ست د‌ه‌نیت و د‌ب‌ت ناو‌کی دیار.

تەيش كا تە ۋوبە ۋوى ئەم
لە ۋ ئاستە دا بدو ۋىت. ئا يا
زانبارىي ساختە دگە يەنن؟

* * *

تۆۋەن رەتلىك دوۋىم:

تئیی خووئز و و رگر ل ناو استی شست کانی سدی بیستم ل
فرگی کی کونستانس (Constance School) ی ئمانیای خروئا وادا چاو
هئددئت، ک (هانس برت یاوس: Hans Robert Jauss) و (فلگانگ
ئایزر: Wolfgang Iser) وک دوو خنددز و تییریستی ئدد بی
گور ل پکھ نانیدا دینن. ی ک میان بایخی ب ئستاتیکی
و رگر (aesthetic of reception) و دوو میان ب خووئری ناو کی
(implied-reader) داو. ئم دووان و ئوانی تریش، ک دواتر
ناویان ده نرت، ئگر ل هئندک ووو جیاواز بن، ئو ل
گوه ردال سرت و ککن، ک دبت خووئر ب های پ بدرت و ئو
ب هایان یشی ب بگ نرن و، پشتر ل سرت حیسابی نووسر، بگر
ل سرت حیسابی تکستیشدا لی سندر او ن ت و.

[illegible][illegible]

ئەو چەمكە ھەر لای سەردەمی فەلسەفەى يەنانىدا ئاماژەى پە دراو،
بە تايبەتى لای (ئەريستە)، كە ھەرسە توخمى تەكست، نووسەر و
وەرگەرى باس كەردوون، لای كاتەكدا ەئەى ھەر پەكە پانى دەرخستوو. پەى

وايي شاعير لـ لايـك بـ حـقيقـت و واقعـو پـوـستـ و لـ لايـكـي دى بـ و رگر و. ئو لـ كـتـبـي (هونـري شيعر)، لـ چوارچـوـي شيعري شانـيـدا، كـ پـوـستـ بـ تراجـيـدا و كـمـيـديا و، بايـخ بـ چـمـكي و رگر و ئـسـتـاـتـيـكـاي و رگر لـ و رگر تـنـي تـكـسـت دـدات، بـوـي بينـراني شانـي كـي گـرنگ لـ تاو تو كـردنـي كـاري هونـريـدا دـبينـ. لـ چاو كـردنـو (Imitation) لايـنـي دـروونـي دـگـرـتـخـي، كـ ورووژانـدن و ناكاوي (Surprise) دـهـنـتـ. ئـوانـ لـ شـوـي ترس (fear) و بـزـيـي (pity) دا دـردـكـونـ. بـوـدا ئـركـي شيعر ئـو نـيـ واقـيـع كـكـ و كـ ئـوـي هـيـ، بـگـوازـتـو، لــرـدا ناچاو و ناكرـوي (unexpected) ي لـ دـكـوـتـو، كـ بـ ورووژان و سـرـسـامـيـو پـوـستـ. واـتـ بايـخ بـ لايـنـي چـاـز دـدات، بـوـي لـ ئـسـتـاـتـيـكا دا بـرجـسـتـيـ. لـ بارـي تـرجـيـدا و دـتـكـايـي دـخـشـكـر (happy ending) دـخـشـمان ناكات، بـو مانايـي و رگر زياتر بـ ووداوي چاو و ناـنـكـراو دـوـرووژـت و چـاـز دـبينـتـ.

لانی کَم لَه پَنجاگانی سَدَدی اَبردوو و تا ئَمَم فیل سَف و
خَنَدان ئاو یان لَه و چَمک، چَمکی خوَنر داو تَو و پَوی
خَریکن. (سارتر) لَه کتبی (ئَدب چی؟) دا هَوی داو ب شَوازی
خَی لَه چَمکی خوَندن و بکوت و دَپرست بَچی دَنووسین؟
دست پر سَسی خوَندن و وا دَکات کاری ئَدبی بَتن کا یَو. وات
ب هاوکاری نووسر و خوَنر بَهره م دت. ناکرت ئَو لَه بیر
خَمان ببَین و، ک ب گشتی بَاز فِل سَفیل کان لَه ک تایی
سَدَدی نَزدم م و زَمین یان ب دَرک و تَن و ی خَش کرد و ورد و رد
دستاتی نووسر خرای ژر پرسیار و، ک لَه زمانی ئینگلیزیدا
و شَی نووسر (Author) ب و شَی دَستات (Authority) و پَوست.
ب نمون لَه بیر کَی (مَرگی خواو ند) (فریدرک نیتش) و
بیر کَی (مَرگی نووسر) لَه لای (لان بارت) و (مَشَل فاک) دت
کای و، ک (بارت) لَه (مَرگی نووسر) دا دَست پَوست
لَه دایکبونی خوَنر لَ سَر حیسابی مَرگی نووسر بت. لَه کتبی
(چَژی تَکست) دا پی لَ سَر داد گرت، ک خوَنر لَه جیاتی ئَوی
بَتن ب کاربری تَکست، د بَتن ب شَدارکی چالاک ل
بَهره مَه نانیدا. پَو ندیی کَی ب تَکست و وک پَو ندیی دَدار
ب دَبر کَی و. (بارت) بَم شَو ی خَی وک خوَنر پَناس
دَکات: (مَن عاشقی زمانم، ک وات عیشقی خَم ب نووسراو
اد گَی نم). خوَنر لَه گَی چَژ و یاخی د بت و لَه یاسا
د رد چت، ب و ی خواو نی خوَندن و ی کی جیاواز. ب ی چَژ
د بینت، چونک تاک و خاو نی جَست خَی تی. لَه کتبی (خَن و

حقیقت) دا پټی وایې ئو تټیا خوښندنو یې شیدای کاري
 ئدې بیې و پټو نډی شهو تئامزې لگې دادم زرښت. کات
 د خوښینو، مانای وایې شهو تمان بې کاري هونری بزوواو.
 هروها د تټو نووسین بنډې کړدنې هومو د ننگ و سرچاو یې ک، ئو
 بلای نیې یې، ئو پټکها ت و پټچ (oblique) یې، ک خود
 چالاکې کمانی تدا و ډبن. ئو ټټشای و سپټی یې، ک هومو
 شوناسکې تدا ون دې ت، ل شوناسی ئو و جټ یې و دټ پ د کات،
 ک د نووسټ. م بټی ئو یې ئم نازانین ک یې ل ناو تټکستدا،
 وات ل شوښ بلای ندا د دوت. پټتر هټم (ستیفان مالارم) و
 هټم (پول فالری) یش ب شو یې ل شو کان (دانر)، یان
 (نووسر) یان ب گنگ ن زانیو. (فک) خې (بوونی زمان) د خات
 پټش (existential primacy of language) مرټو، ب و مانای ی
 زمان ل مرټدا د دوت، ب یې ل اټ کړدنې چټکدا، گټانو ب
 نووسر ب پټو یست نازانټ، ب و یې ل ناو تټی فرټوانی چټک کانا
 ئو مرټو هټر ون. ئو چټک کانیشن (خود) یان پټک هټناو، ن و
 (خود) ئوانی دروست کړدن، ک (بارت) جټ د کاتو هټر تټکستک
 ل کټ مټک تټکستی دی و رگیراو، ب یې ل و ی دوور د خاتو ب
 پټو ری ټټوشت بخو نرتو، ل کات کدا بکر کټی ب لاو نراو.
 وات ل گټو دا نیې بگوترت، ئاخ ټټست، یان در یې، ک
 ئو یش و د کات تټکست ل نووسر دابټ نرت و توانای ئو و ی
 هټ بټ دټټاو زان (intentionality) پټک بهټټت. بټرد وام پ
 لټسټر ئو داد گرت، ک مټرگی نووسر، وات ل دایکبوونی خوښر.
 م بټی ئو یې کات نووسین ب هټی نووسر د زانین، ئو سنووری
 ب داد نټین و مانای کټای یې پ دټین. لټر دا بایخ ب
 کران و یې تټکست دټات، ب و مانای یې ئو تټکست نټکرت
 ووب رټک ب حوکمی ټټها و ئا ټټست کان ل خا ټټکدا کټای یان
 نټت، ب ئو و ی خوښندنو بټټ کارکې دا هټنران و بټشاری
 خوښر ل و پټسټسدا د رټک وټ. (هیچ حقیقتکې بابټی و خودی
 ب خوښندنو نین، بټکوو تټیا حقیقتکې یاریکټر هټی). ئو
 حقیقت ت یاریکټر چټپاو نیې و ل جوو دایې، ک د کټ هټر
 خوښرټک ب شټوازی خې لټکی بداتو. ئو حقیقت ت یاریکټر
 یارم تیمان دټات دوالیزم کان تټپټټنن.

(جیل دولووز) ب شټوازی خې ټټخن ل دټټټاتی نووسر د گرت،
 ک ل شټوازی نووسینی کلاسیکدا بټرجټ یې، ب و ی شټو یې کی چټپاو
 و تاکټ هټند. ل کټبی (هزار بان: A Thousand Plateaus) دا، ک
 ب هاوکاری (فلکس گواتاری) نووسیویټی، هټو دټات ل ټټی

چمکی ایزم (rhizome) و، دروستتر لای (نووسینی
ایزمیانی: rhizomatic writing) و ووب ووی لایکی درخت
ببت و. (ایزم، یان ایزم، یانیش یزوم، ووی کک لاسر
ز ویدا دد ک و و گی نی). پیان وای دوالیزی درخت/گی
ل دنیا و نووسینیشا لایگی داو و. نووسین وک درخت
سر تای کی هی و دگات ک تای. درخت خاوی نی، ل، گ و
بره م. نووسینی کلاسیک وک خیان ناوی د ن، لاساییکردن و
درخت. ل درختدا گ هی و ل نووسیندا گرفت. درخت ل ل
لق و گاکا نی و باو دبت و، نووسینیش ب هی افاکانی و.
درخت بر دگرت و نووسینیش نجام ب دست د ن. ب م شو و ی
(دولووز) و (گواتاری) د یان و و ل لایکی تیک بشک ن، ک ت نیا
چسپاوی و وستان بره م د ن و. سرجم بوارکانی بای ل جی،
سیاسی، ثابووری و ئوانی دیکیش ب یی و ل لایکی درخت ب
و د چ، کات کدا شت ک ل سروشتدا جیاواز، بوی سروشت
پچوانی فکر، لای و دوالیزم نادات، تیدا کار بکات، ل
کات کدا خاوی نی خ س تی دینامیکی. درخت شو ی کی دیاریکراوی
هی، ک شاقوو یی، ب م ایزم ئاسیانی د کشت و قووایی
نی، بکوو ل س ز ویدا باو دبت و. وات هیچ شت ک
ناشار و، ک م بستی (دولووز) و (گواتاری) م تافیزیک.
ناونیشانی کت ب کیش (هزار بان)، یان (هزار و). ایزم
خاوی نی پرینسیپی گ یانندن و ج راو جری (Principles of connection
and heterogeneity) ی، ب و مانای ی پویست شت کان (چمکان)
جیاواز و هم م ننگ بن، ب ی پچوانی درخت ب هم موو لای کدا
د جو و و لقی ج راو جری ل دبت و. کت ب ت و او بوو و
داخراو، ل کات کدا ایزم بر د وام و ب س ر هم موو
ئاست کاندا کراوی، ک هر خاوی کی د گرت، پو و ندی ب خاوی کی
تری و هی و هر خاوی کی ئر ب خاوی کی ئ و دگات و، ب ی
پچوانی درخت س نترالیزی تدا و. ایزم ئ گ ر ل خاوی کدا
بچت، دست پ د کات و، ک ئ و خ س ت ل درختدا نی. ب م
شو ی پچوانی درخت، ل بر د م هر گ انکاری کدا کراوی و
د دات د ستکاری بکیت. ئوان ب ووب ووب ووی دخی
م د ریزم، ک ل س ر بند مای بیری دز ب ی (Binary thinking)
دام زراو، لای ایزمیانی (rhizomatic approach) د گرن ب ر،
بوی شت کان هم موو کات پو و ندی ایزمیانی (Rhizomatically
interconnected) یان پک و هی و ئامار ب هم م نگی د ن.
ئ و ل لایک وستان و ی ل دژی پرینسیپی هر کار و نجام، ک ل
درختدا بر ج ست ی، بوی س ر تا و ک تایی ه ن، ل لای کی دیک

بلاوانانی سیستمی کرانللیجی، بمانای کولتور بر و
نامانجی دیاریکراو ناچیت پش و، بکوو کچریان دگرت.
و تگیشتن، ک م بستیت شوازی نووسین بگت و د رگکانی
بسر در و دا بکا و، مانای درک و تنی خو نندن و ای جیاواز و
بشداریی خو ندر ل کاری هون ریدا. نووسر و خو ندر پ و ندیی
ایز میانان پک و ه ی. نووسینی ایز میان جو و ی کی
و و ا یان (arbitrary) ی و نامانجی دیاریکراوی نی، و ک چن
خو نندن و ای ایز میان نازاد و گو ب هیچ یاسایک نادات.

سر ای و بای خ گ و ر ی (بارت) و و ان ای دی ب خو ندری
د دن، ک چی هشتا لای تی ر ی ستانی تی ر ی و رگر (reception
theory) ک م، ب و ای زیاتر ب ت کست ئا است کرا و. ل و
ک م م ک خن دزی و ک (هانز ب رت یاس)، (ولفگانگ ئایز ر)،
(ئومب رت ئیک)، (جاک یفاتر) و هیی دیک پ و ای خ ریک د بن و
ل م و و و چ ند چ مکی و ک (خو ندری نا و کی)، (خو ندری
نموون ی)، (خو ندری با)، (خو ندری استی) و زری تر د ن
کای و. هر ل م ن و دا ناکرت چ مکی ه و شانندن و ای (جاک
دریدا) ف رام ش بک ی، ک و فیل س ف ب شوازی خ ی بای خ ب
خو ندر د گ ن ن و. هر و ای خن ل م تافیزیکای ناماد
(metaphysics of presence)، یان (س نترالیزمی ع ق)
(Logocentrism) د گرت، مانای وای م بستی ت کشکانندی د نگی
نووسر، تا د نگی خو ندر د ر ب و و ت. پی وای ه میش ل ناستی
ت کست کاند و و ب و و دوالیزم دژ کان (Binary Oppositions)
د بین و، و ک ح / ج ست، ع ق / ناء ق، قس / نووسین، گ رم /
سارد، ش / سی، زیان / مردن، چاک / خراب، جوان / ناشیرین و زری
تر، ک م تافیزیکا ل و گ ی و مانای پ شوختی خ ی د س پ ن ت،
مانایک، و ا خ ی د ر د خات ق و ا ر ی کی ی ک گرتو و (Coherent) و
ها و توخم (Homogeneous) ی ه ی و بو و ت س نترالی ع ق، دوا جار ل
ش و ای ح قیق ت کی ن گ دا د ر د ک و ت. ل م دیدگ ی و
نووسر / خو ندر و ک دوالیزم سیر کراون و دو و م ل ی ی ک م و
ب بیر ها تو و ت و، ب م ب پل ی کی نزمتر، ک ت کشکانندی و
س نترالیتی نووسر، گ انندن و ای ب های ب خو ندر، ل کت بی
(نووسین و جیاوازی) دا ب شوازی خ ی ج خت ل چ مکی یاری
د کات و، ب و مانای یاری ب خودی خ ی د گ ن ن و، ک یاری
ب ر د و امی ماناکان س ی ن و ای سنووری ن و ان چ م ک کان و درک و تنی
ا ق کان، تا ل و و ه ر ا ق ی ک بتوانت ت کست ک ب ش و ای خ ی
پک به ن ن و (reshaping). پی وای (هیچ شتک ل در و و)

تکستدا نیی)، ب و مانای تکت ل ه موو س رچا و کانی د ر و ی
خ ی د اب او. پ ل دزای تی، دوور ل و ی چ س پا و ب ت و هیچ چ ق
(س نترال) کیشی ت دا نیی. ب م ش و ی کرا و ی و ب خا ی ک تایی
ناگات، ک ه ر خو ن ر ک ب گ ی خ ی د ی خو ن ت و. وات ن و
خو ن ر مانا ب تکت د ب خ ش ت و ه ر ن ویش مانای جیاواز
ب ره م د ه ن ت. ل ی یاری ب ک تایی (infinite play) ی و اف
ب ک تایی (infinite interpretations) کان د ن دی و نادیار
(absence) د رد ک و ت و، ب و ی ن و پ ر س س کار ل کی ن وان دیار
و نادیار پ ک د ه ن ت.

ت و ژ م خ ن یی کانی پ س تم د ر ن ی ز م ب گ ش ت و پ س س تر ک چ ر ال ی ز م
ب ت ای ب تی و ک ه و ش ا ن و (deconstruction)، ه ر م ن تیکا
(hermeneutics)، ئا م ا ژ ن ا س ی (semiology) و تی ر ی و ر گ ر
(reception theory) بای خیان ب و ر گ ر، یان خو ن ر دا و.

تی ر ی س تانی تی ر ی و ر گ ر ب گ ش ت ن و ب چوون یان ب لا و نا، ک
پ ی وای تکتی ن د بی ن گ د ا ن و ی ژ ر خ ا ن، ب و مانای ی
بونیادی تکت ل گ بونیادی ک م ای تیدا ها و ک. ن و
ت گ ی ش ت ن بای خ ب ژ یان نام ی نوو س ر د دات و م ب س تی تی ل
بارود خ م ژووی و ک م ای تی ب ک ت و. ب مانای کی دی،
ه ن دی ئا مان ج داری (teleological dimension) بای خ ی ک م
ه ی، ک د ی و ت هون ر ب بارود خ ک م ای تی و گ ر بدات و
ه ر ل و ویش و ل کی بدات و.

* * * *

ئ س ت ا د گ ی ن ن و ی ب ی ن تی ر ی، یان تی ر یی کانی و ر گ ر ل
خو ن ن و، پ د ا چوون و و خ ن ی ب چوون کانی پ شوی ن و ئا ا س ت
ن د بی و ف ل س ف ی ا ن و ها توون ت کای و و گ ش یان ک رد و و.
د ک ر ت ل م و و و ئا م ا ژ ب ه ن د ک س ر چا و ی د ی ک ی ش ب ک ی ن:

ف ر م ال ی س ت کانی و و س ئی ل ه ا م ب خ ش ن و تی ر ی یان ن. ن وان ل
چا ر کی ی ک م ی س د ی بی س ت م د ا د ر ک و ت ن. ب و د ا پ یان وای ن د ب
ب ره م کی س ر ب خ ی (Autonomous Product)، ن و و ش و بای خ
ب ر چا و ی ه ی و ه موو کار ی گ ر یی د ر کیی کان ب لا و د ن،
ب و ی ن و ا ن ب نا و ر ک و و پ و س ت ن، ل ک ا ت ک د ا ن وان نا و ر ک
د د ن دوا و. وات فاکت ری م ژو و، ک م ای تی، ئا بووری،
سایک ل جی و ن وان ی د ی ک ب گ ر ن گ نازانن، ب ی د ژ ی ن و تی ر یی

وستانه وو، که (جرج لاکاچ) نوین رای تیی د کرد و و ل ئ د بی د وانی، نگدان و و ی واقع. ئ و د خ ن و و، که م ژووی ش واز ئ د بی کان ل م ژووی واقع و د گوازر ت و. وات ئ و ئ است چید، ش و ی هون ر پ ی گ یشوو؟ ن و ک ئ و هون ر چن دام زراو؟ ب م ش و ی ل لای ئ وان ئ د ب هیج پ یام کی ک م ل ی تی و ئ ایدیل جی نی. هر ل م دیدگ ی و چ نی تی پارچ پارچ کردنی ووداو و د ا شتن و ی ل ئ نستی هون ریدا گ رن گ، ن و ک خودی ووداو ک خ ی. ل ر و و ب ی خ ی خ یان ئ است ی ئ و باب تان کرد، که ب بونیاد و زمان وانی (Linguistics) ی و پ و ستن، تا گ یشتن ئ و ی زمانی ئ ژان ت ک بشک نن و بیخ ن ئ است کی دیک ی جیا واز و. دیار هر ب ی خ ک ب ورد کار یی کانی زمان، هاوکات ب ی خ ب شعی ر ی تیش. ب م ش و ی ف رمالیست ووس کان ب ی خ یان ب ت کست دا، که دواتر لای (بارت) و ئ وان ی تر ئ و ب ی خ زیاتر کرا، تی ر یستانی تی ر ی و رگریش سوودیان ل و ئ زمونان و رگرت.

فین مین ل جیای (ه س رل) س رچا و ی کی دیک ی گ رن گ ی تی ر ی خ و ن ر. فین مین ل جیا وات ئ و ی است و خ ل ه ستدا د رد ک و ت. ت نیا ئ ن تیوشن (ح د س) ه ی، ن بیرکردن و ل ئ ارادای و ن حوکم. ل کدان و ی واقع و ک ئ و ی ل ه ش یاری ئ م دا د رد ک و ت، ب م هر ه ش یاری ک بریتی ل ه ش یاری ل باری شت ک و. کات بیر د ک م و، ئ و بیرم ل م د خ دا ئ ماژ ب شت ک دات. وات پ و ن دیی کی ناو کی ل ن وان پ ر س سی بیرکردن و و باب تی بیرکردن و دا ه ی، ب و مانای ی ه ستی من ب ش و ی ن گ تیف شت کانی د ر و م ت مار ناکات، ب ک و و ن یان د ک شت. ک وات زانینی ئ و شتان ل و و د ت کای و، که ب ر ه ستم د ک ون. ئ و شتان بوون ت دیارد و کاریان ت کردووم. ئ و ه ش یاری ل لای ئ و ه میش م ب س تگ را (ئ ن ت ن ش نالی تی: intentionality) ی، ب و ی ووی ل ب ب ت (object). ب م ش و ی م ب س تگ رای و ات گ ی نی دیارد د ر کی کان ب باب تی م ب س تدار، ب و مانای ی ب ب ت نیا ب ب ی م ب س تی ه ش یاری د رد ک و ت و ل ی کرداری ه ش کی و ب ئ و باب ت ئ است د ب ت، که م ب س ت. ل ر و و چ مکی ترانس ن د ن تال (transcendental) د رد ک و ت، که مانا ل ه ستدا ب ش و ی ب گ رد پ ک دت. وات کات ل دنیای مات ر ی لی د ر کی و ب دنیای ب گ ردی ناو و د پ ت و. ئ و مانای ت ایب ت ب تاک و خ س ت ت کانی ش ه ر تایب تن ب و تاک، ب اد ی ک هیج شت کی د ر کی ل ب رچا و

ناگیرت. بلم شوو ی ترانسفندنتل وا دکات باب تی هسپکراو (object perceived) ل و شتانه دوور بخرنتوو، ک پوو ی پوو ستن، بو واتای تیگیشتنی دیارد ملکچی توانای خودی و هستی بگرددی تاک. وات ووانین ل خودوو ب بابت، بو مانای ل دروو ی چوارچوو ی خودزانی (self-perceived) دا نه هیچ زانی و تیگیشتنکی باب تیانه و نه هیچ دیاردیک ل ئارادای. هر مانایک پوختی تیگیشتنی بگرددی ئوو تاک ی، ک وک گوترا ئم ب ترانسفندنتل ناو دبات.

پویست بگوترت فیند میند ل جیا هر ل بندتوو ل خندگرتن ل کجیت (دیکارت) وو سری هدا، ک (هسبرل) پی وای داخراو و ل برانبردا پ ل سبر هشیاری م بستگرا دادگرت. کات باس ل هشیاری، وک ئوو ی باس ل خودیش ب، ک پی وای ل زانست کانی ئم دا ئوو خود ل بیر کراو. ئم ب نووسری ئد بی گرنگ. ئوو ممدی خند ی ل م عریف. لروو ئو هشیاری سروشتی وند برهم دهنبت، ک (هسبرل) ب فنتازیا ناوی دبات و خیاکی ئازادان ی، بی ئو دیارد ی زیاتر بو مانای ی، ک ل خیا دا پک دت، ن ووک ل ناستی فیزیکدا، ب مارج ئویش دگرتوو. گوانوو ب سرتا و بندمای م عریف، ک لردا ب شوو یک ل شوو کان ب هگوانوو ی ب های (نیتش) دگاتوو. کوات فیند میند ل جیا ل ی هشیاری و ئزمونی مر فوو ئوو ی ه ی، د خوندتوو، ب ئوو ی پنا ب دروو ببات. بلم شوو ی فیند میند ل جیا پچوانی زانستی سروشتی و بشکی زری زانستی کمم ای تیش اقی خی ل خودوو دت پ دکات و ب دنیای دروو ئااست دبت، ن ووک ل دنیای دروو بروو خود بچت. استییک کی پشتریش گوترا وک کاردانوو یک ل دژی فلسفی ع ق هات کایوو، ک دیووست حقیقتی ها دابم زرنبت. ب پچوانوو ه وو ی دا حقیقت ل و هایید دابما ت و ب شوو ی ئی مام ل گ شت کاند بکات، ک لروو ئدب ب سروشتی خی ل گیدا ک دکوو ت. پی وای زانی تیواوی جیهان بوو نای ت دی، ه وو بدرت شت کان ل دروو ی خوددا ا ق بکر ن، بکوو بوو دبت خود خی شی بکرتوو، ک ئو جیهان د ناست.

ناکرت باس ل فیند میند ل جیا (هسبرل) بک ی، ئگرر هاوکات بچوون کانی (مان ئینگاردن) ل برچاو نگرین. ئوو ی ل (ئینگاردن) ل (هسبرل) تدد پندت، ئوو ی، ک بایخ

بە ئىنتەلجىيە فىنەنمىنىڭ جىددات و ئوو لى فەلسەفەى ھونەر دىكات، بىو مانايەى دىاردەى ھونەرى مەق بى دىيەى واقعەى و گە دىكات، تا لى و ئامانجەكانى بىنەتە دى. وەك چەن لى دىدى (ھەسەرل) دا فىنەنمىنىڭ جىيە مەق بى گەردوون دى بىستەتەى و، بى مەرجە دەرەى و برىتى نىيە لى شتەگەل و واقعەكى ئامادەكراو، (ئىنگاردن) ىش پەى وائە كاتە لى ھەر دىاردەى يەك دىكەنەى و، پەوىستە لى ھەموو ئەو شتەنەى دوور بىنەى و، كە پەوى پەوىستەن. واتە بىلاو نەى ئەو بىچوونەنەى پەشوخت لىو بارەى و ھەمانەن. ئەو بىوانىنەكى ئىستاتىكىيەنەى بى كەرى ھونەرى. ئىخەنە لى (ھەسەرل) دىگەت لى و پەوىندى بى ئايدىيەلىزى ترانسەندەنتەل (Transcendental idealism) ەى و ھەى، كە پەى وائە مەرج نىيە فىنەنمىنىڭ جىيە ھەر بى ئايدىيەلىزى ترانسەندەنتەل بگەت. لىم ەو و ھەى دىكات بىچوونەكانى (ھەسەرل) تەپەنەت، كە لىو تەپەنەندەنە دا دىخە ھەندەك لىو چەكەنە دىگەنەت، بىو پەى وائە ئەو تەگەشتەنى دروستى بىيان نەو. بەر لى ھەرچە ئەو ترانسەندەنتەلى (ھەسەرل) دىخاتە ئاستى پراكتىزەى كەرى ئەدەبىيەى و، كە ئەو بىيان برىتەى لى كارلەكى نەوان بونىادى تەكست و كەردارى تەگەشتەن. ئەو دوالىزەى واقعە و ئايدىيەل لى ەفەى مەرىفە دا دىكاتە دواو. لىم نەو دا چوار چىن دەرەخاتە: يەكەم، دىنگە وشە. دوو، مانە وشە. سەىم، ئەو شتەنەى تەكست نەنەرايە تىيان دىكات. چوارەم، نەخشەگەرايە. (ئىنگاردن) ھەر لى سەىكەنەى بايەخ بى پەوىندى نەوان تەكست و خوەنەر دىكات، كە پەى وائە مادام تەكست وەك پەنەزەىكى ئامازەى و جوانكەرى بى تەواو لى نووسەرەى نەىتە، ئەو خوەندەى و، (خوەندەى چالاكى مەستە)، دەتوانەت بىشەيەكانى پە بكا تەو. واتە ئەو خوەنەر مانە بى تەكست دىبەخشەت، بىو لىسەر شەوازى خەى ھەوى پەكەردەى بىشەيەكان دىكات و لىو ەى وە كەرى ھونەرى پەك دەھەنەت.

لله فينله مينه لله جيا دا فيكر و بوونی ديار دله شت يلك دله بستر كنن وه،
 بهو مانايه خود و بابته لله لله دايه لله گوه كار لله يلك دله كنن، به
 اده يلك نه توانرته ئه ميان له ويان جودا بكرته وه، كه ئه ميه زمينه
 به له دايكبوونی مانا خله دش دكهات. ئه وه هه مان پر سه سي خو نندن وه
 ته كهسته له لايه ن خو ندر وه، كه له لله ته گه يشتن و اقه وه ماناي نو
 به ره هه م دهنه ته. له وه نه وه دا ئه ستاتيكا ددر دكه وه ته. خو نندن وه به وه
 مانايه خود و ته كهسته له بابته دايك دله گرن، تا ته گه يشتن و اقه
 له دايك بين.

هـرمـ نتيكاي (هانز جـرج گادامـر) يشـ سـرچاـوـ يـكـي ديكـي گـرنـگـي تيـريـي خوـنـدـرـ. لـ ديدـي ئـو فيـلـسـفـيـدا هـرمـ نتيكا بريـتيـيـ لـ تـگـيـشتـن و اـقـايـي مـاـنا. لـو لـيـو و بايـخـي مـژوـو لـ بـرچاـو دـگـرـت، بـوـي بـر هـمـهـنـانـوـي مـاـنا و دامـزـراندني مـاـنا دـگـرـتـيـي. لـم لـو و چـمـكي پـكـبـسـتنـوـي ئاسـيـي (Fusion of horizons) بـ كـار دـهـنـت، تا ئـو پـشـان بـدات تـگـيـشتـن تواناي هـيـي اـبرـدوـو و ئـستا پـكـ بـسـتـتـو، بـگـرـ بـيانـكا تـيـك، چـونـكـ بـ اـبرـدوـو ئـستا نا يـتـيـي كايـو، ئـو ئـستايشـ وا دـكـات اـبرـدوـو هـيـي. بـم شـوـيـي (ئـستا) دـخـي خـي جـ دـهـنـت و بـ (اـبرـدوـو) دـكـات، بـگـرـ بـها بـو (ئـستا) يـي دـبـخـشـت، تا تـگـيـشتـن دروست بـيـي. لـنـوان گـيـيـنـر و وـرـگـردا ئـو تـگـيـشتـن بـ وونـي دـردـكـوـت. بـ هـمـان شـوـو خوـنـدـر لـ خوـنـدـنـوـي تـكـسـتا ئـو تـگـيـشتـن پـكـ دـهـنـت، كـ وـكـ گـوتـرا بـ (پـكـبـسـتنـوـي ئاسـيـي) ناوي دـبـات. لـو پـرـسـسـ هاوبـشـدا خوـنـدـر مـاـنا بـ تـكـسـت دـبـخـشـت و تـكـسـت مـاـنا بـ خوـنـدـر دـگـيـيـنـت، جـخت لـسـر خودي خوـنـدـر دـكـاتـو وـكـ هـنـزـكي كاريـگـر لـ تـگـيـشتـن و اـقـاـيـي كـردني مـاـنا. تـگـيـشتـن كـردارـكي مـژوويـيـي و بـ درـئـايـي كات پـوـندي دايـلـگـيـانـي تـكـسـتـكان لـ خـي دـگـرـت. لـرـدا بايـخـي (گادامـر) بـ مـژوـو لـو و سـرچاـو دـگـرـت، كـ پـيـي وايـي تـگـيـشتـني هـر فـاكتـك، بـسـتراو تـو و بـو ئـنـجـامـانـي لـيـو و ها توون، چـونـكـ مـژووي ئـو اـقـا و ئـماـژـ تايبـتـانـي بـ ووداـوـك، يـان بـ كـارـكـو و پـوـسـتن، توانا مـان پـ دـبـخـشـت وـكـ استيـيـك و بـ شـوـي جـياـواز لـو و هاوچـرخـكان لـيـي تـگـيـشتـوون، لـيـي تـبـگـيـن، كـ خـاـوـني خـسـتـي فـرـمـاـنايـيـي. ئـو كـي؟ كاتـي كـارـكـ تـوـاو بوـو و بوـو تـيـي اـبرـدوـو. لـرـدا ئـزمووني ژيـانـي تايبـتـي تاك بـيار دـبـات چـن هـسـت بـ با بـتـكانـي دـرـوـي بـكات. بـم شـوـيـي مـژووي ئـو تاكـ لـو تـگـيـشتـنـدا لـيـي هـيـي، كـ ئـو ئـزموونيـي بـ پـكـ هـناو. هـر مـاـنا يـكـ پا بـندي هـوـسـتي مـژوويـيـي ئـو كـسـيـي، كـ كـرداري اـقـايـي كـارـكـ دـگـرـتـيـي ئـسـت، بـوـي هـر اـقـايـيـيـي ئـدـبـيـي اـبرـدوـو، لـ دايـلـگـيـي نـوان اـبرـدوـو و ئـسـتاو هـيـيـدـقـوـت. بـم شـوـيـي اـقـا تواناي هـيـي اـبرـدوـو ملكـچـي تـگـيـشتـني تايبـتـي خود بـكات، بـوـي ئـو خود پـوـندي بـ اـبرـدوـو و نـچـاـو و تـگـيـشتـني ئـو اـبرـدوـو يشـ تـنـيا لـيـي فـاكتـكانـي ئـم ئـستا يـو بـ دـسـت دـت.

ئـو تـگـيـشتـنيـي (گادامـر) بـ مـژوـو بوـو يـكـي لـ كـكـگـكانـي تيـريـي وـرـگـر/خوـنـدـر. تيـريـستانـي ئـو تيـريـيـي، بـ تايبـتـي (ياوس)

بايځي مټوو لږ بډرچاو دډگرن. ئډگډر سترډكچراليزم گرنځي بډ
هاوكاتي (synchronicity) دډدا و لډوډو دډيوانيدډ زمان، بډوډي
هډموو فاكټرډكي دډرډوډي تډكسټي بډ لاوډ دډنا، گډيډ اډيډي
پډوډنديډكاني ناوډوډي تډكسټ خډيان حډقيقتي خډيان دادډمډزرډنن،
بډ ئډوډي پډنا بډ هيچ سډرچاوډيډك بډن، ئډوډ تډيډري وډرگر/خوډنډر
مټوو بډ پډكهاټيډكي گرنځي ئډو پډوډنديډ دادډنټ، بډوډي هډم
نووسډر و هډم خوډنډر دډگډنډو تډكسټډكاني پډشوو، كډ بډ هډمان
ډډگډزي ئډدډبيډوډ پډوډستن. پډويستډ لډرډدا بگوترډ تډيډري وډرگر
وډستانډوډي لډ دډي حوكمي با بډتيانډ و پډشوډختي مټوو، كډ هډر
كاټ ئډو تډگډيشتنډ خوديډ دډردډكوډت، حوكمډكاني مټوو هډزي
خډيان لډ دډست دډدن و ئډو پډوډنديډي نډوان ئډدډ و مټوو
گډاني بډسډردا دډت، بگرډ دډچډنډ دډخډكي ديكيډي جياوازډوډ. (ياوس)
چډمكي (ئاسډ) لډ (گادامډر) وډردډگرډت و وشډي (چاوډواني) دډخاټ
پا، تا بډنډ (ئاسډي چاوډواني). بډم شډوډي چډمكي ئاسډي
چاوډواني (Horizon of Expectation) واټ ئډو كاريگډريډي كاري
ئډدډبي لډ لاي خوډنډري جډ دډهډډډت. كارلډكي نډوان تډكسټ و خوډنډر
لډ لاي (ياوس) مډرجي سډرډكيډ بډ بډرهډمهناني مانا، بډيډ وا
پډويست دډكات هډم نووسډر و هډم خوډنډر خاوډني خډياډي بډپيت و
ئاگايي فرډوان بن. لډرډدا مډبډست ماناي كډشډدار و ئامادډ نيډ،
بډكوو جډختكردنډوډي لډسډر ئډوډي تډكسټ بتوانډت خډياډي خوډنډر
بډزووډنډت و بيخاټ ئاستي ديناميكيډوډ. خوډندنډوډكانيش بډپي
كات و شوډن گډانيان بډسډردا دډت. تډكسټ هډيډ لډ سډردډمي خډيدا
سډرنجډاكډش نډبووډ، بډډام لډ كات و شوډني ترډا پډچډوانډ
كډوتووډتډوډ. پډي وايډ تډكسټي وون ناټوانډت سډرنجي خوډنډر
اډكډشډت و بډرهډمدار ناټ. پډويستډ كاري ئډدډبي بتوانډت ئاستي
تډگډيشتني خوډنډر هډبډكشډنډت و واي لډ بكات بډو ووبډرانډ بگات،
كډ پډشتر پډيان نډگډيشتبوو. بډوډدا لايډني كډمډايډتي، كولتووري،
ئايدډلډجي و سډمبډليي كډمډگډ لډ پډكهډناني تډكسټدا بډشدارن،
ئډو تډيدا ډډنگ دډدډنډوډ و دډچنډ باري اډاډي ديكيډوډ، بډيډ ئډو
پډكگډيشتنډي نووسډر و خوډنډر لډ تډكسټدا تواناي گډانكاري هډيډ.
(ئايزډر) پډي وايډ ئډو كاريگډري (effect) ډ گرنځ، كډ تډكسټ لډ
لاي خوډنډري جډ دډهډډډت. واټ لډ دډرووني خوډنډرډا چ گډانډك
بډرپا دډكات. بډوډدا ئډو خوډنډرډ ئډزمووني ئډدډبي هډيډ، ئډو
كاټ بډر تډكسټ دډكوډت، شتي نوډ دډنډ كاډيډوډ. خوډنډري زيډكي
ډډخنډډز دواي خوډندنډوډي تډكسټډكي قووډ ئاستي ئډستاي جډ دډهډډډت
و دډگاټ ئاستډكي تر، وډك چډن هډر ئډو پډوډنديډ ئاستي تډگډيشتني
نووسډر بډرز دډكاټوډ. لډرډدا مډبډست لډو كارډ ئډدډبيډيډ، كډ

سراسمی ده‌هفت، و شتانه دشت، که نو، تا و رگر بخانه دخی
اچ‌نین، بگر پیوسته نائوم‌دی به و و رگر به‌نه. (ل
فتاکانه تا نه‌م بیستوومان و دیبستین چن خندگری
میلی دشت نووسر قسای ناو دی منی کردو، به به ره‌م‌کای
داه‌نانه کی گور، ل کات‌کدا خند‌زان دشت پیوسته کاری
ند به نائوم‌دی به خوند‌ر به‌نه).

(فرانکف‌رت) یش که موز‌ر کاریگ‌ری به‌سر تی‌ری و رگر و
به نمون سوودی ل استاتیکای نه‌گ‌تیفی (تی‌در و،
ناد‌رن) (The Negative Aesthetics of Adorno) و رگرتو، که دژی
ه‌موو مانای کی ناماد‌ی و پشتگیری ل س‌رب‌خ‌یی هون‌ر دکات،
به‌وی به‌ی وای تا و کات‌ی هون‌ر ملک‌چی یاسا باو‌کان نیی و
خا‌نی یاسا‌کانی خ‌ی‌تی، زیندوو و توانای ه‌ی ل ای خند و
به گز ع‌قی نام‌رگر (instrumental mind) دا بچ‌ت‌و. به
شو‌ی هون‌ری نه‌گ‌تیف ه‌ر سات‌ د‌ستی ل س‌رب‌خ‌یی خ‌ی ه‌گرت،
و د‌بت‌ به‌ش‌ک ل میکانیزمی و که م‌گ‌ی‌ی ل‌س‌ر و
دام‌زراو چن ه‌موو شت‌ک به شم‌ک بگ‌ت، و‌ک چن کات‌ به‌سر
خ‌یشیدا داد‌خرت، د‌ش دیسان ل و دامود‌ستگ‌یان‌دا بتو‌ت‌و و
بک‌وت‌ ژ‌ر ک‌فی بازار و، به‌ی ل دژی و نه‌گ‌یشتن
د‌ست‌ت‌و، که ل‌س‌ر و دام‌زراو، گ‌ی هون‌ر ت‌نیا
نگدان‌و‌ی‌کی کای واقعی، به‌کوو به ل‌س‌ر و داد‌گرت، که
هون‌ر پیوسته و شت‌ دابه‌نه، پ‌شتر نه‌وو و د‌بت‌ پ‌و‌ندی
خ‌ی ل‌گ‌ ه‌موو و شتانه‌دا ب‌ت، که ه‌ن، به و مانای
واقعی‌کی دی دروست بکات، ت‌یدا نازاد ب‌ت، نه‌و‌ک نام. و
ل‌گ‌ دام‌زرا‌ندی ف‌لس‌ف‌ی‌کی هون‌ری‌یان‌ی، که ل دژی
م‌تافیزیکادا ب‌نگ‌ت، و‌ک و‌ی (نیتش) ل دژیدا ج‌نگا، ل
کات‌کدا و‌ی (نیتش) به هون‌ری د‌زان‌ت. خند‌ی و ل شوناس و
ه‌موو بیرکردن‌و‌ی‌کی شوناسیان‌ی (identity thinking)، به و
مانای هون‌ر پا به‌ندی شوناس نیی، به‌کوو خا‌نی خ‌س‌ت‌کی
ناشوناسیان‌ی (non-identity) ی، به‌ی ح‌قیق‌تی ها به‌م
ناه‌نه، به‌کوو ه‌میش م‌ودای‌ک ل‌ن‌وان مر‌ف و شت‌کاندا ج
ده‌ت.

ئینجا به‌و‌دا تی‌ری‌ک‌ک به شو‌ی‌ک ل شو‌و‌کان د‌گات‌و تی‌ری
گ‌ی‌اندن، و‌و کاریگ‌ری و و رگر‌ی ل‌ر‌یشدا د‌رد‌ک‌وت، به‌وی
خند‌‌زانی توانیو‌یان تی‌ری خند‌ی دابم‌زرن‌ن، که ه‌ر
ل‌ناویدا تی‌ری کرداری گ‌ی‌اندن (The Theory of Communicative)

(Action) چاوی هه‌هه‌ناو، به تایبته تی له لای (یه‌رگن ها برماس)، که ویستوو یه تی له و یه‌یوه وووبه‌وووی عقه‌ی ئام‌هرگره را بیه‌توه و له به‌رانبه‌ردا عقه‌که له سه‌ر بنده‌مای گه‌یانندن و په‌وه‌ندی خنده‌ییانه دابمه‌زره‌ندت، تا توانای هه‌به‌ت له ئاستی که مه‌ایه‌تییدا له‌کته‌گره‌یشتنی عقه‌مانی په‌ره‌ی بدات.

[illegible]

دېکړت جيهان اټکل بکين، دنا هر اټکل يېکي دیکي ناهونري، بېکېکېکې. له مېوې هونېر بې جېستېوې پېوېست دېکات، بېوې توانې هې مانې استينې و بېکېکېرد له خې بکړت، وېک چېن له دېستې دېت حقيقت دېرخات، بېې پې له سېر لايېنې فيزيېلېجې دادېکړت، بېو مانايې بېوې بې دواليزمې جېستې/ح نېې، بکړې پېې وايې دايې نايېسر فيلېسېفېکې و خې بې شاگردي دادېنېت. دايې نايېسر نوېنډري گېرېشېوېنې، ناېکې، ناهاوېسېنگې، ناشېوې، تېوژمې ژيانېکې سېختې، له کاتېکدا ئېپېلې هونېري شېوېسازې، وونې، ووناکې، پېشېنې، ميوزيک و پېوېري تېدا بېرجېستېن، کې (نيتشې) ئارامې و عېقې تېدا دېبينېت.

گېشېکړدنې هونېر پېوېستې بې دواليزمې دايېنېسر و ئېپېلېوې، کې ئې و دوو غېريزې جياوازې له سروشتېوې هېوېقوېاون، شانېشاني يېک دېچنې پېشې و له مللاندېن، واتې بېرکړدنېوې غېريزې و ژيان له پېناوې پاراستنې جېرېکې. بې يېکگړتنې ئې و دوو غېريزې جياوازې، هونېري باېا له دايېک دېبېت، کې ئېوې دېرېېنې قووېايېي تراجيديا يې. تېکېبېوونې پياوېتي زېري ئېميان و ژنېتي هېمنې ئېويانې. ئېپېلې دېتوانېت ئې و شتاندې دايېنېسر له شېوېي جواندا دېرخات، بېوې هونېرمدې شېوېسازې. ئېمې بې هېز بې هونېر دېدات، تا بېهاي جوانې بې شتې ناشيرين و بېدېوشتېکانېش بېخشت، وېک له کتېبې (له دايېکېوونې تراجيديا) دا دېبېت. هر له وېدا ئېوې دېردېبېت، کې مېکېر تېنيا وېک دياردېيکې جوانيناسيانې پاساو بې وايېتي هېتاهېتايې بوون و جيهان بېنېنېوې. (it is only as an aesthetic phenomenon that existence and the world are eternally justified). واتې ئې و جوانيې وامن له دېکات چاو له هېموو ناشيرينيې دنيا بېپېشين، له کاتېکدا جوانې پېويستې بېوې نيې پاساوې بې بېنېرېتېوې.

پې وايې ئې و چېژې مېتافيزيکيې له تراجيديا دا هېستې پې دېکېن، حکمېتي غېريزې ناهېشياربييانې (unconscious) دايېنېسيېتې و بې زمانې وېنې گېوې. ئېوې له ويست (Will) دا بېرجېستېيې، کې دېوېت له پېناوې ئاسوودېيماندا خې له ناو بېات. ئېنجا ئېپېلې، بېوېدا نوېنډري هونېري شېوېسازيې و لايېنې جوانکاري له خې دېکړت، له پېي ئې و جوانيېيېوې بېسېر ناخېشېيکاني ژيانندا زانې دېبېت، کې له لاي (نيتشې) ژيان دېکېوېتې سېرووي حقيقت و هر شتېکې دېکېشېوې. له بېشي (354) ي له ژېر ناوونېشاني (زيرکيې جېرېکان: genius of the species) له کتېبې (زانستې

هژي: The Gay Science) دا د هـ شيارى تـ نيا لـ ژـر فشارى پـويستى بـ گـيانـدن (the need for communication) دا گـښـ دـكـاتـ. سـرـرـ تاـ ئـو هـ شيارى پـويست و بـ سوود نيـ، تاـ ئـو كـا تـى دـچـتـ نـو پـوـنـدى مـرـقـقـا نـو، بـ تايبـتى لـنـوان ئـوانـى فـرمان دـردـكـن و ئـوانـى بـ جـى دـهـنـن (those who commanded and those who obeyed). هـ شيارى بـ پـى اـدى ئـو پـويستى گـښـ دـكـاتـ. وا تـ هـ شيارى تـ نيا بـ پـداويستى كـمـا يـتـيـدـا نـ، بـوـى لـو و بـوـى هـستى دـنيايي بـ دا بين دـبـتـ. هـر لـرـيشـو و زمان هـاتوـو تـدى، بـوـى زمان ئـو و بـوـرـيـ، كـمـ مـتـافـيزيـكا تـيدا دـردـكـوـت و دـكـات مانا ئـزـلـيـتى خـى بـارـزـتـ. وا تـ مـتـافـيزيـكا مـبـستى شوناس و تاكـهـ هـندى مانا لـسـر حـسابـى جـياوازي، درـژـ پـ بدات. بـم شـوـيـ هـ شيارى بـ ژيانـو و پـوـست دـكـات و لـو پـنـاوـدا و بـوـى حـقيقت دـبـتـو. بـنـمـاى حـقيقت بـشـ، بـوـى تاـ ئـو كـا تـ درـژـى دـبـتـ، كـمـ سوود بـ ژيان دـگـيـنـتـ. كـا تـ حـقيقت بـ ژيانـو و پـوـست دـكـينـ، ئـو و ئـو حـقيقت تـ لـ پـناوى خـيدا حـقيقت تـ، نـو و كـ لـ پـناوى شتى تردا، كـمـ سوود خـى دـخـزـنـتـ ناويـو. پـى وا يـ حـقيقت لـ و هـم زياتر شـتـكى دى نيـ، بـمـ ئـمـ لـ بـرمان چوـتـو، كـمـ بـم شـوـيـيـ. بـو مـبـستى ئـو مان بـ دـرـبـكـوـت، پـويست پـنا بـ جـينـالـجـياى بـهاكان بـين.

ئا يا وانيـ (هايدىگـر) بـ تايبـتى ئـو و پـوـندى بـ (كارى هونـرى) يـو و هـيـ، يـكـكـ نيـ لـو سـرچاوانـى، تـيـريـ و رـگـريـان لـ هـقـوـاو؟ بـوـدا هـو و مـ داو لـ هـردو و كـتـبـى (گـانـو و يـكى كـا تـى بـ دا يـلـگـكى بـردـوام) و (كوشتنى فيل و پاراستنى دووكانى شووشـوات) دا بـ وردى لـو بارـيـو و بدوـم، بـيـ لـرـدا بـ پـويستى نازانم باس لـ كارىگـريـ ئـو و فيلـسـفـ بـكـم بـ گشتى لـسـر تـيـريـدـكانى ئـدب و بـ تايبـتى لـسـر تـيـريـدـكانى خوـنـردا.

و كـ سـرنـج دـدـين تـيـريـستانى تـيـريـ و رـگر هـو و يـان داو و هـمو و ئـو تـوژمـ ئـدبـى و فـلسـفـيـانـ بـسـر بـكـنـو، تا لـ دا شـتـو و يـ تـيـريـدـكـدا بيانـنـ و و. بـم شـوـيـ ئـو تـيـريـدـكـ لـ لا يـكـ خـنـيـيـ و بـچوونـكان دـداتـ دواو، لـ لا يـكى دى لـيان و رـدـگـرـت، بـو مـبـستى و انـگـيـكى تـكـم، بـمـ و وون دا بـمـزـنـت، مـبـستى تـى لـو و بـو و انـتـ هـمو و هـندـكانى ئـو و چـمـكـ و هـو بدات گـانـى گـورـى بـسـردا بهـنـت.

بـم شـوـيـ ئـو خوـنـرـى پـشـتر، (واتـ پـشـ دـركـوتنى ئاـستـ

[illegible]

با بـات (خوـندنـو و تـکـست) ا فـا بـر هـم دـنـت.

نووسـری دا هـنـر بـ سـروشتی خـی پـی خـش بـر خوـنـری نموونـی بـکـوت، ئـو خوـنـری (ئیکـ) هیوای بـ دـخـوازـت، کـ تواناکـی لـ هیی نووسـر کـمـتر نییـ و خـاوـنی ئـزمـوونی گـورـیـ. دـگـینـ ئـوای بـبـین لـو پـرـسـسی گـیـانـدن (communication process) دـا پـاشـخـانی کـمـمـایـتی و کـولتـووری خوـنـر و تـکـست ئـامادـ دـبن و بـر یـک دـکـون، تا هـنـدی مـژووی دـربـکـوت، بـو مـانایـی اـبردو و ئـستا لـ هـمان ئـاسـدا پـک دـگـنـو. لـنا و تـکـستـا نووسـر وـک اـبردو و خـوـنـر وـک ئـایـنـد بـر یـک دـکـون، کـ ئـو بـریـکـوتـن سـینـوی نـوان دـخـکانی کـاتـ. لـرـدا مـژو و مـانایـی ووداوی زنجیرـی نـایت، بـکـو بریتـیـ لـ بـسـرکردنـوی تـکـست جـراوجـرـکان. ئـو نووسـری تـکـستـک بـر هـم دـهـنـت، خوـنـری کـمـمـک تـکـستی دیکـیشـ، وـک چـن ئـو خوـنـری دـخـنـتـو، ئـزمـوونی لـگـ چـند خوـنـدنـوی دیکـدا هـیـ. لـم وـو وـ (یاوس) پـی وایـ ئـزمـونـ ئـستا تیکـیـکانی اـبردو دـتـوانن بـنـ پـاـپـشت بـ نـوـکانی دواتر و دـو مـندیان بـکـن. واتـ ئـو خوـنـر لـ یـک گـشـنیگـا و نـوانـت، بـکـو لـ چـند لایـکـو سـرنجی دـاتـ، بـیـ توانایـ هـیـ لـ یـی ا فـو وـ ئـنجامی جـراوجـریش بگات. لـ بـر ئـویشـ ئـوی بـ دـست دـت، کاری ئـدـبیـ، کـ تـپـانـدنـی ئـستی تـکـستـ. واتـ ئـوی لـ نـوان هـردو تـوـری هـونـری و ئـستا تیکـادا بـر هـم دـت، کاری ئـدـبیـ، کـ لـ تـکـست تـرازـاو، بـو مـانایـی لـگـ تـکـست و دـرکـوتـکانی هاوـک نییـ، بـیـ کاری ئـدـبی بـ شـو یـکی دینامیکـانـ ئـستی کی دیکـی نـوان هـردو تـوـر کـ پـک دـهـنـت. تـکـستی فرـئاـستـ هـر جارـ خوـنـری خـنـدـزی بـر بـکـوت، تـازـ دـبـتـو و پـتر لـ ئـستی خوـنـدنـو دـا خـی دـکـاتـو، کـ ئـو ئـزادییـی خوـنـر لـو فرـئاـستـییـو دـتـ کـ یـو. خوـنـری ئـزاد مـانایـی ئـزاد بـر هـم دـنـت، کـ ئـو مـانـا ئـزادـ توانایـ جووـی هـیـ و لـ دـخـکـدا قـتیس نـابـت، بـکـو لـ هـر کـات و شوـنـکـدا خـی نوـ دـکـاتـو. وـک گـوتـرا لـ کاری هـونـریدا تـنـیا نووسـر نییـ دا هـنـر، بـکـو خوـنـریشـ. بـ مـانایـی کی دی، تـکـست بـو ئـنـدازـیـی کـ ناـکـ بـ دـرخـستنی تواناکانی نووسـر، ووبـرـکـیشـ بـ دـرکـوتنی بـهرـی خـوـنـری خـنـدـز، کـ لـو بـریـکـوتـنـدا تواناکان بـر یـک دـکـون و تـقینـو گـورـکـ دروست دـکـن. ئینجا تـکـشکانی قـاب و کـشـکان لـ لایـک و کـبـوونـوی سنووری نـوان ژانـرـکان لـ لایـکی دیکـو وایان کرد خوـنـر پـتر ئـزادی بـ دـست بـنـت لـوی چـن

کځ ته کستې ناستې زانراوى ته پېژاندوو و ماناى جياوازي له خپل گرتوو. به د رېښکې دى، خوښه کاته ووبېږووى ته کست دېته و، په نا به توانا کاني خپل دېته، تا مانا شاراوې کان له بداته و. به شلويې مېستې گڼې نه و وېرگر به ناچاري له يېک د ترازېن، مادام مانا شاراوې کان هم زياتر له خوښه رېک دېته گڼې و هم کومې ته ناستې جياوازيشيان له دېته و. شلوازي دېته ته کيش دېته گڼې ته، که نه گڼې پېشته له سره و به خوار و بوو، واته له نووسه و به خوښه دېته زې، نه ستا نه و هره مې ته شکاو. هيچ سر ته لېتې نه ماو، به کوو کومې ته ناستې به سنوور هېن. به زې و نزمې سه او نه ته و و افې کان نازادان دېته و. به به خپل دېته به ته کستې کراوې تواناى هېه خوښه و نووسه پېکه و که بکاته و، تا هم جياوازي و هم ککې و تنه کانيان بخه نه و. زېري خوښه نه ته ته کست چې سپاو به، به کوو دېته ناستې به ردې وامي و دينا ميکې و، که نه و پېداني ژيان به ته کست. وېک نه خنې دېته نه دى (نه ترې فرې: Northrop Frye) پې وايي نه دې دوو جېر هېر دېته، يېکې ميان، خو قاندى له لايې نووسه و دوو ميان، ته گېشته له لايې خوښه و. هېر (فرې) پې له سره چې مې (توازن: displacement) دادې گرت، که ته کنېکه و به نه وې دېته ميان بکاته و خوښه زې نه فسانه و فېنتاسيا پېامي دروستې چيرې کې پې گېشته و. به مانا يې کې دى، ترازانې به ناستې دېته کاي و، کاته خوښه له جياتې به شېکې نايدي له جې (partial ideology)، که خپل (complete fiction) ي به دېته هېناو.

* * * *

نه ستا له سره به ته وېرې يې که مې دېته گڼې نه و و دې پرسېن: نايانې (نارام سديق) و زېرېنې نه خنې گېر ميلې کاني دېکې له بارې چې مکې کان به گشتې و چې مې خوښه و به تايېته، دېته نه، له نه دايې له گې و هاتوون، (دايې له گې نه و سرچاوانه و)، يان ته نيا وېرگرتې چې مکې کان به هېه هېته و، تا به ناستې ميلېيان بگې نه و و له وېدا به زمانې نه ژانې خپلې و سفيان بکېن؟ نايان سه خنې نه وان بزانه چې مکې هېه و ناوې (خوښه نه)، يان هېر شېکې دېکې يې؟ نايان له و ناسته هېه به زمانه کومې ته کتې له ماوې کې کورتدا بنووسن؟ نه سره خنې ناوې به ژمار فېلې سېف و نه خنې دېر يېز بکېن، به نه وې ويسته تيان له يان ته بگېن؟ نايان به دايې له گې نه و سرچاوانه، دېکرې ته نه مې

ئەدەبىي داھەنلەرنىڭ بنووسىن؟ ئۇ پەرسىيەلىك تەلەپپۇزى يەكەنمىش
دووبارە دېگەندەك: ئايدا ئۇ ناۋاننى خەندەگىرى مىللى زەقى
كردوونەتەن، لېكىن كەتەن كەتەن خەندەگىرى مىللى دېگەن فەقان چەكەن
دەنەن، داھەنلەرنىڭ ئايدا كەتەن خەندەگىرى مىللى دېگەن فەقان چەكەن
زەن سەختەن، بىلەن ئۇلارنىڭ بىلەن ۋەشەنلەك لېۋەن بىلەن، فرىودان نىيەن؟
ئۇلار ئۇلارنىڭ كەي لېۋەنلەرنى ئۇ چەكەنلەرنىڭ دېگەنلەرنىڭ بىلەن نەۋەنلەرنىڭ
نەرنى چەكەن (پەلەن) دېگەن ۋە ئۇلارنىڭ خەندەنلەرنىڭ زەنەنلەرنىڭ بىلەن ئاستى
كارەكەن سەختەن، بىلەنلەم لېگەن ئۇلارنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ
بەۋەنلەرنىڭ؟

بەگەنلەرنىڭ نوۋەنلەرنىڭ لاي خەندەگىرى مىللى يېچەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ گەنەن
نىيەن، ئاخەن زەنەن پەۋەنلەرنىڭ بىلەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ، يەنە نا،
بەكەنلەرنىڭ گەنەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ دووبارە بىلەنلەرنىڭ، كەنەن. بىلەن نەۋەنلەرنىڭ كەتەن
گەنەنلەرنىڭ (ھەيدىگەنلەرنىڭ) لاي شەۋەنلەرنىڭ كەنەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ نا
گەنەنلەرنىڭ دېگەنلەرنىڭ، ھەستە بىلەن دېنەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ، ھەتە
ئەگەنلەرنىڭ لاي بەستەن گەنەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ، يەنە ھەنلەرنىڭ بەنەنلەرنىڭ ئۇ
گەنەنلەرنىڭ ھەي سەۋەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ، بىلەنلەرنىڭ خەندەنلەرنىڭ ئۇ
نوۋەنلەرنىڭ لايلىشى ۋەشەنلەرنىڭ، شەنەنلەرنىڭ ئۇلارنىڭ لاي بارەنلەرنىڭ نەنەنلەرنىڭ،
ھەندەنلەرنىڭ بىلەن، كەنەن زەنەنلەرنىڭ (ھەيدىگەنلەرنىڭ) فەلەنلەرنىڭ كەنەنلەرنىڭ. ئىنچە
ئۇ گەنەنلەرنىڭ چەكەنلەرنىڭ كەنەنلەرنىڭ ھەشەنلەرنىڭ ئۇدا دېنەنلەرنىڭ كەنەنلەرنىڭ ۋە
چەي نەۋەن بىلەن ناۋەنلەرنىڭ دېنەنلەرنىڭ؟ ئۇلارنىڭ ھەشەنلەرنىڭ نەۋەنلەرنىڭ پەرسىيە.

بەگەنلەرنىڭ پەرسەنلەرنىڭ، ئاخەن پەرسەنلەرنىڭ گەنەنلەرنىڭ دېنەنلەرنىڭ بىلەنلەرنىڭ شەۋەنلەرنىڭ
پەنەنلەرنىڭ بنوۋەنلەرنىڭ، ئاستىيەنلەرنىڭ پەشەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ پەرسىيەنلەرنىڭ داۋەنلەرنىڭ ۋە
ئەستەنلەرنىڭ دېنەنلەرنىڭ، كەتەن لاي بەردەنلەرنىڭ چەكەنلەرنىڭ، ھەي سەۋەنلەرنىڭ كەنەن
نىيەن، ئايدا بىلەن چەندەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ بارەنلەرنىڭ دېنەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ چەكەنلەرنىڭ
دېگەنلەرنىڭ بەر. ھەي چەكەنلەرنىڭ تەۋەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ، بىلەنلەرنىڭ نەنەنلەرنىڭ تەيەنلەرنىڭ ھەي
ۋەشەنلەرنىڭ كەتەنلەرنىڭ، بەكەنلەرنىڭ ھەي كەي خەي لاي بەردەنلەرنىڭ ئافەنلەرنىڭ بىلەنلەرنىڭ دا
دېكەنلەرنىڭ، بىلەن تەيەنلەرنىڭ كەتەن ئۇلارنىڭ ئارەۋەنلەرنىڭ ئافەنلەرنىڭ لاي دېستەن
نەۋەنلەرنىڭ. ئۇلارنىڭ لاي ناۋەنلەرنىڭ كەنەنلەرنىڭ تەيەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ، فەرگەن،
كەنەنلەرنىڭ، بازەن ۋەشەنلەرنىڭ دېكەنلەرنىڭ چەكەنلەرنىڭ خەندەنلەرنىڭ دېستەنلەرنىڭ، كەنەن شەنەنلەرنىڭ
سەيەن نىيەن خەندەگىرى مىللىشى ۋەشەنلەرنىڭ ھەي كەنەنلەرنىڭ دېكەنلەرنىڭ بىزەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ
ۋەشەنلەرنىڭ كەي سادەن لاي نوۋەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ، بىلەنلەرنىڭ ھەي ھەندەنلەرنىڭ
بىلەن ئاستەنلەرنىڭ ئازى نەۋەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ بىلەن دۋەن ئاستەن ۋەشەنلەرنىڭ نەنەنلەرنىڭ
دېكەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ، ئۇلارنىڭ ئۇلارنىڭ لاي زەنەنلەرنىڭ ۋەشەنلەرنىڭ نەنەنلەرنىڭ دېچەن
ۋەشەنلەرنىڭ دا بىلەن زەنەنلەرنىڭ دى، بىلەن تەگەنلەرنىڭ كەي تە ۋەشەنلەرنىڭ كەي دېكەنلەرنىڭ
جەۋەنلەرنىڭ دېنەنلەرنىڭ، لاي نوۋەنلەرنىڭ مە ھەۋەنلەرنىڭ داۋەنلەرنىڭ (ئارام سەيەن)

ئوانى گوتوون، ك ه ر ك س كى دىكى ك م گ، ب ئ وى خى و ك نووس ر ناساندىت، د يانزانىت، ب م ئ وانى ن گوتوون، وا من ل ر دا پ شام داون. ل ك ت بى (گ ان و و ي كى كاتى ب داي ل گ كى ب ر د و ام) دا نووسوم: {خ كى ئاسايى ه م ب ر ل (ئ رىستى) و ه م دواي ئ وىش ئان ب ا سى ئا و، خا ك، ئا گر و ه و ايان ك ر دو و، ب م ئا يا و ك ئ و ل يان و ر د بوون ت و و و توانيويان ب و ش و و ي قو و ا ييان بىنن؟ ئ و شتاني ف ي ل س ف ك ان ل بار يان و و د نووسن و ماناي نو يان ت دا د د زن و و، ه ر ئ وانن، ك خ كى ت رىش د يانناسن، ب ي ئ و و نا وى شت ك ان نى، ب ك و و ئ و مانا نو يانن، ك ل يان و و ب ر ه م د ن، زمان و ت گ ي شتنى ك س ك ل ه ي ك س كى ت ر جودا د ك ن و و}. ئ و چ م كانى (ئ رىستى) ل كى داون ت و و، تا ئ م ي ش ب ش و وى جياواز تر ا ف د ك ر ن، ب ئ و وى ت و و ا و ب بن. پ ناساي ف ل س ف ل ل ا ي من ب رىت ي ل و و ج و و ي ي ب ه ل زى پ ر س يار ل (زانين) مان و و د س تى پ د ك ي ن، تا ب ر و و و ب رى (ن زانين) مان ب ا ت. ل ر و و ئ م ب و شتاني د گ ي ن، ك پ شتر ن مان د زانين. ئ و پ ر س س ب پ سان و و ي و نا كا ت ئ ن جام ك، ب ك و و ب ر د و ام ئ و (ن زانين) ب (زانين) د گ ك ت، ب ئ و وى و وى ل (ن زانين) و ر ب گ ك ت. من ل م و وان گ ي و و د و وانم چ م كى خو ن ر و ه ر چ م ك كى دىك ي ش.

نووس ر كى ب ت م ن د چ ت ك ت ب خا ن ي كى گ و ر و با س ك ك انى ل ي ك گر د ا ت، تا ب وان ت قو و ا ي ي ك ت ب خا ن ك و و. ب و ن گ ر كى شار ز ا ي شى گوتو و، و ن ي كى ب گ ر ت، ب م ر ج ز ر ت رىن ك ت بى ل گ د ر ب چ و و ن ت. ه ر ب ا س تى و ن گ ر ك د ت و ا ن ت و ن ي كى ل م ش و و ي ب ب گ ر ت. ئ م و ن ي ب ت ا د ب ت و و، كا ت ئ و نووس ر د س ت ك انى ل ي ك د كا ت و و ب ي ك م ج ا ر ل ژ ي ا ن ي د ا ك ت ب ك ي ا ن پ د گ ر ت، تا ب چا و كى جياواز بىخو ن ت و و. د سا ئ گ ر ل ك ت ب خا ن ك ه ا ت د ر و ك ت بى ب د س ت و و ن گ ر ت، ئ و و ل ل ژ ر و ن ك دا د نووس ت: (من نووس ر كى دا ه ن رى م ز ن م و ئ وانى دى چا و يان پ م ه ن ا ي ت).

ئ م ز ر ن ئ و و ن ن ا نى پ ش ا ن د ر ن و ش ت ي ا ن ل ژ ر د ا د نووس ر ت.